

Kasken kasvattamat

IIVAR PIIRAISEN JÄLKIPOLVET HUHTILAMMELTA HÄRMIIN

TIINA JÄGER

KASKEN KASVATTAMAT

Tiina Jäger

Kasken kasvattamat

Iivar Piiraisen jälkipolvet Huhtilammelta Härmiin

BOOKS ON DEMAND

Helsinki

© 2020 Tiina Jäger

Taitto, ulkoasu ja grafiikat: Tiina Jäger

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-803-497-1

Kansikuva perustuu yksityiskohtaan luonnoksesta, jonka Eero Järnefelt teki vuonna 1893 maalaustaan ”Raatajat rahanalaiset eli Kaski” varten.

SISÄLLYS

LUKIJALLE	11
Huhtilammen kylä Kiihtelysvaarassa	12

Osa I - Siperian aroilta Savon kaskimaille

HUHTILAMPELAISTEN SAVOLAISIKSI OUNASTELLUT JUURET

Olli ja Tahvo Piirainen, villin idän raatajat	16
Veljesten valtataistelua vai verokarhun hämäystä?	18
Mistä Piiraiset tulivat Huhtilammelle?	19
TIETOIKKUNA: Maikko Pekantytären saneltu kohtalo	21

GEENIEN MATKASSA

Afrikan Aatamista Hämeen salomaille	22
Laajalle levinnyt Piira-heimo	23
TIETOIKKUNA: Mistä Piira sai nimensä?	29

JUURET HÄMEEN ERÄMAISSA

Kantaisä Piira savolaisuuden sydänaueella	30
Piiran pojat ja tyttäret levittäytyvät Suur-Savoon	32
Kaskiruis aseena kohti pohjoista	35
TIETOIKKUNA: MILLAINEN OLI KASKIKULTTUURI?	
Huuhta, savolaisten salainen ase	36
Kaskeajan elämänpiiri	38

Villin idän vapaus houkuttelee leppävirtalaisia	40
Kuoleman uhka sotaväessä vaihtuu Huhtilammen rauhaan	41
TIETOIKKUNA: Saahkarlahden Piiraiset – Huhtilampelaisten yhteys Leppävirralle?	44

OSA II – Huhtilammen aika

KAPINOINTIA, KURJUUTTA JA NÄLKÄÄ

Kruunun ote kiristyy Huhtilammella	48
Tohmajärven kapina	49
Suurten kuolonvuosien katastrofi 1696–97	50
TIETOIKKUNA: Jumalan vihan ruoskan iskut	51

IIVAR PIIRAISEN KASVAVA PÄTINÄKUNTA

Isosta vihasta uuteen alkuun	52
Iivarin talonpitoa	54
Kruunu saa osansa	57
TIETOIKKUNA: Vihan ja nälän paluu – Hattujen sota ja pikkuviha 1741–43	58
Riuduttava miehitysaika	59
Keskenkasvuinen Olli ja isännän isot saappaat	61
Surua ja sinnittelyä Raatevaarassa	62
Iivar Iivarinpojan lyhyeksi jäänyt torppariaika	64
Olli Iivarinpojan sukuhaaraa häviää	65
TIETOIKKUNA: Nimet sukupolvien ketjussa	66
Suvun pirstaloituminen ja renkipoikien vallaton elämä	68
Erkki Iivarinpoika uusioperheen isänä	70
Olli Iivarinpoika, Tuupovaaran haaran hiljainen kantaisä	71

OSA III – Ilomantsista Konnunniemeen

SUKUHAARA VERSOO UUDESTA MAAPERÄSTÄ

Juho Ollinpoika – Turvaa sukuverkostosta	74
Juho Juhonpoika – Oman torpan kylkeen	76
TIETOIKKUNA: Loisia, torppareita ja talonpoikia	77
TIETOIKKUNA: Konnunniemen rälssikylä	77
Kaskesta elävä Konnunniemi	78
"Suru köyhän suurusista, murhe murkinallisista, itku iltaruuistansa"	
– Nälkävuodet 1868-69	79
Nälkäkatastrofin taustat	82
TEITOIKKUNA: Kaskeajan ruokapöytä	84
Rälssin purkautuminen ja uusien urien etsintä	86

SAVILAHDEN TORPASTA KAUPPIAAKSI AMBOMAALLE

Antti Juhonpoika – Vaihtoehtoja nälkävuosille	88
Matka pimeimpään Afrikkaan	90
Lökäpöksykuninkaan hoviseppä	94
Setä Piiraisen sekatavarakauppa	98
Lamaannuttavia iskuja lähetyksentällä	98
Kaakaota Kauravaaraan	103
Afrikkalaiset Antti Piirainen ja Martti Rautanen	106
Antin tyttäret	109
Halle ja Tiva, modernismin pioneirit	112

UUDEN VUOSISADAN OIKUT

Viimeisen vuosikymmenen kuulumisia Savilahdesta	116
TIETOIKKUNA: Loisesta torppariksi – Nimi Piirainen vakiintuu Piiroiseksi	118

Uudistusintoisen Koveron takamaille Härmiin	119
Kymmenluku kärjistää ilmapiirin	121
Esikuvatilalliset Manta ja Eetu	123
Maakuoppamökistä torpan kautta asutustilaksi	126
Maikki ja Alma	129

JULMA SOTA

Härmiläiset joutuvat sodan jalkoihin	132
Sodan kauhuja Lieksan poteroissa	137
TIETOIKKUNA: Vastassa ylivoimainen vihollinen	139
Joulu rintamalla ja Savon pitkillä pihoilla	141
Kuhmon veriset talvikuukaudet	143
Evakkoväen ikävä kotiin	148
Välirauhan ja jatkosodan kautta jälleenrakentamaan	150

SUKUTAUTUT	153
VIITTEET	161
LÄHTEET	172
KIRJALLISUUS	175
HENKILÖHAKEMISTO	181
PAIKKANNIMIHAKEMISTO	187
LIITE: Juho Piironen perukirja.....	191

Miättikö isäntä Iivar Piirainen milloinkaan, miksi hän päätyi kaskeamaan salometsiä juuri Kiihtelys-vaaran Huhtilammelle? Miättikö mistä hänen heimokuntansa oli tullut, ja millaisia vaiheita hänen jälkipolvensa tulisivat näkemään? *Kaskesta kasvaneiden* sukupolvien elämät soljuvat läpi sotien ja katovuosien värittämien vuosisatojen Savon sydäimestä kohti valtakunnan itäisiä kulmia. Murrosvaiheissa ja elämän kriisikohdissa punnitaan, riittävätkö raivaajan matkaeväät selviytymiseen.

Itäsuomalaisen Piiraisen/Piiroisen suvun historia kertoo elämästä ja kuolemasta, raskaasta työstä, nälästä ja ankarista oloista, mutta vielä enemmän se on tyypillinen kaskenkaatajasuvun tarina äärimmäisestä sitkeydestä, taistelusta ja sopeutumisesta jatkuvasti muuttuviin olosuhteisiin.



ISBN 978-952-803-497-1

Kannen suunnittelu: Tiina Jäger